



## **CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ**

SEKRETARIAT  
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04  
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24  
00 - 503 W A R S Z A W A  
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: [sekretariat@cbos.pl](mailto:sekretariat@cbos.pl)

BS/30/2008

### **ZAUFIANIE SPOŁECZNE W LATACH 2002–2008**

KOMUNIKAT Z BADAŃ

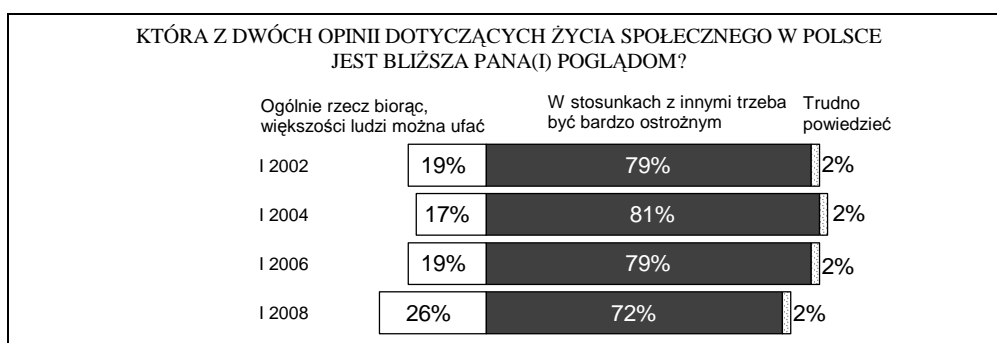
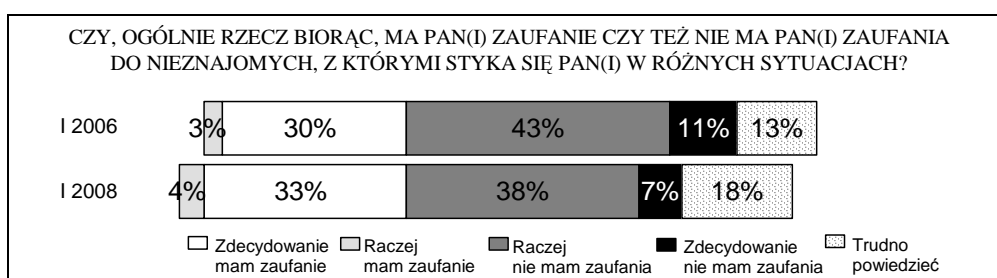
WARSZAWA, LUTY 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH  
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA



Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku  
12 października 2007 roku

- ❖ Badania z lat 2002–2008 ukazują, że stosunki między ludźmi, których łączy pokrewieństwo lub więzi środowiskowe, niemal powszechnie opierają się na zaufaniu. Polacy ufają przede wszystkim najbliższej rodzinie (99%), dalszym krewnym (90%), znajomym (88%), współpracownikom (85%) oraz – w nieco mniejszym stopniu – sąsiadom (76%) i proboszczowi swojej parafii (72%).
- ❖ Wysokim zaufaniem społecznym cieszą się w Polsce również takie instytucje publiczne, jak: wojsko (84%), organizacje charytatywne – WOŚP (85%), Caritas (80%) i PCK (79%) oraz Kościoł rzymskokatolicki (79%) i policja (75%). Zdecydowana większość Polaków ufa także organizacjom międzynarodowym – UE (73%), ONZ (69%) i NATO (68%) oraz harcerstwu (69%) i władzom lokalnym (68%), a także telewizji (67%) i Rzecznikowi Praw Obywatelskich (62%).
- ❖ Nieufność obywateli przeważa nad zaufaniem w stosunku do Sejmu i Senatu (44% wobec 39%), Kościołów innych wyznań (odpowiednio: 40% i 34%) oraz partii politycznych (54% i 28%).
- ❖ Od roku 2002 notujemy systematyczny wzrost zaufania badanych do władz lokalnych, urzędników administracji publicznej oraz związków zawodowych. W latach 2004–2008 wzrosło też zaufanie do UE, policji, sądów, rządu, Sejmu i Senatu oraz partii politycznych, a w latach 2006–2008 dodatkowo poprawił się stosunek Polaków do wojska, telewizji i prasy. W sumie pozytywne zmiany objęły dotychczas dwanaście instytucji (na dwadzieścia trzy uwzględnione w badaniu).
- ❖ W latach 2006–2008 zmalała liczba badanych deklarujących nieufność do nieznanym i większości ludzi.





Tegoroczne badanie ukazuje symptomy osłabienia społeczeństwa obywatelskiego w Polsce<sup>1</sup>. Zmalała gotowość obywateli do dobrowolnego i nieodpłatnego współdziałania na rzecz swojej społeczności lokalnej, ubyło też osób mających doświadczenia w tego typu działalności. Zjawiskom tym towarzyszy spadek aktywności społecznej – w 2007 roku mniej osób pracowało społecznie na rzecz swojego środowiska lub potrzebujących, mniej także angażowało się w działania organizacji obywatelskich. Coraz więcej Polaków pozostaje więc poza sferą społeczeństwa obywatelskiego. W ostatnich latach umocniły się jednak niektóre prospołeczne predyspozycje Polaków. Rośnie liczba osób dostrzegających potrzebę solidarności międzyludzkiej. Coraz więcej osób ma poczucie mocy obywatelskiej w wymiarze lokalnym, to znaczy wierzy, że pracując społecznie mogą wspólnie z innymi ludźmi przyczynić się do rozwiązania niektórych problemów swojej społeczności.

Poszukując czynników sprzyjających rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego oraz takich, które go blokują, staramy się obecnie opisać stan zaufania społecznego w Polsce<sup>2</sup>.

### **ZAUFANIE W SFERZE PRYWATNEJ**

Z naszych wieloletnich badań wynika, że utrzymuje się wysoki poziom zaufania Polaków do osób, z którymi łączy ich pokrewieństwo lub więzi środowiskowe – znajomość, wspólna praca lub sąsiedztwo. Powszechnie i najbardziej zdecydowanie deklarowane jest zaufanie do członków najbliższej rodziny. Ufność w stosunku do dalszej rodziny również jest niemal powszechna, ale wyraźnie mniej zdecydowana (przeważają odpowiedzi: *raczej mam*

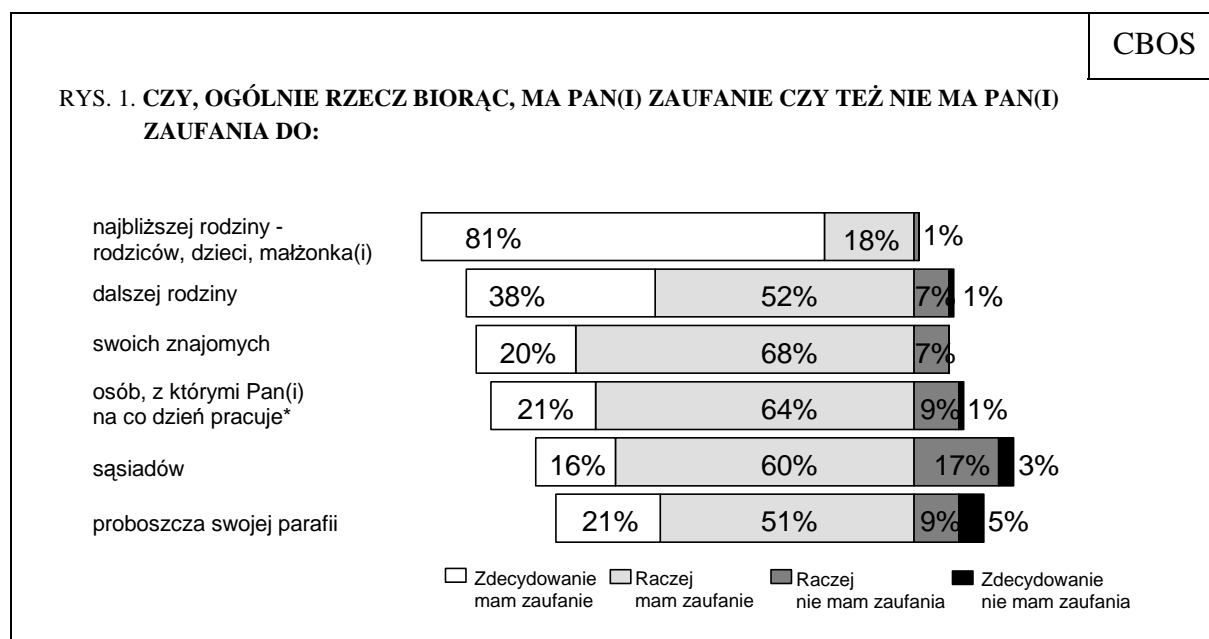
---

<sup>1</sup> Zob. komunikaty CBOS: „Czy Polacy mają predyspozycje do pracy społecznej na rzecz swojej społeczności?”, styczeń 2008 oraz „Polacy o swojej aktywności społecznej”, luty 2008 (oprac. B. Wciórka).

<sup>2</sup> Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (212) przeprowadzono w dniach 4–7 stycznia 2008 roku na liczącej 890 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

zaufanie). Podobnie kształtuje się poziom zaufania do znajomych i współpracowników. Znacząca większość Polaków ufa też sąsiadom, jednak co piąty wyraża brak zaufania do nich (20%, w tym 17% udziela odpowiedzi *raczej nie mam zaufania*, a 3% – *zdecydowanie nie mam zaufania*). Nieco gorszy stosunek mają badani do przedstawiciela swojej parafii, proboszcza (pytanie o stosunek do proboszcza pojawiło się w tym roku po raz pierwszy). Zaufanie do niego częściej jednak wyrażane jest w sposób zdecydowany, poza tym mniej osób traktuje go nieufnie, a znaczna grupa ankietowanych nie ma wyrobionej opinii w tym względzie.

Z porównania danych z lat 2002–2008 wynika, że poziom zaufania w sferze prywatnej jest stabilny, w ciągu ostatnich sześciu lat odnotowaliśmy jedynie niewielkie jego wahania. Można więc uznać, że w naszym społeczeństwie stosunki między ludźmi, których łączy pokrewieństwo, znajomość, wspólna praca, sąsiedztwo lub więzi parafialne, trwale opierają się na zaufaniu. Jest ono na ogół tym powszechniejsze, im bliższe relacje wiążą badanych z omawianymi grupami – najczęściej obdarzana jest nim najbliższa rodzina, a następnie dalsi krewni, znajomi, współpracownicy oraz sąsiedzi i przedstawiciele parafii. Prawidłowość tę odnotowujemy niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych (zob. tabele aneksowe).



\* Opinie pracujących w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu, a także dorywczo (508 ankietowanych). Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do:	Wskaźniki respondentów według terminów badań							
	I 2002		I 2004		I 2006		I 2008	
	w procentach							
<b>▪ najbliższej rodziny - rodziców, dzieci, małżonka(i)</b>								
Zdecydowanie mam zaufanie	84	<b>97</b>	86	<b>98</b>	90	<b>99</b>	81	<b>99</b>
Raczej mam zaufanie	13		12		9		18	
Raczej nie mam zaufania	2		1		1		1	
Zdecydowanie nie mam zaufania	0	<b>2</b>	0	<b>1</b>	0	<b>1</b>	0	<b>1</b>
Trudno powiedzieć	1	<b>1</b>	1	<b>1</b>	0	<b>0</b>	0	<b>0</b>
<b>▪ dalszej rodziny</b>								
Zdecydowanie mam zaufanie	42	<b>86</b>	47	<b>87</b>	40	<b>88</b>	38	<b>90</b>
Raczej mam zaufanie	44		40		48		52	
Raczej nie mam zaufania	10		8		8		7	
Zdecydowanie nie mam zaufania	1	<b>11</b>	2	<b>10</b>	2	<b>10</b>	1	<b>8</b>
Trudno powiedzieć	3	<b>3</b>	3	<b>3</b>	2	<b>2</b>	2	<b>2</b>
<b>▪ swoich znajomych</b>								
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	25	<b>89</b>	20	<b>88</b>
Raczej mam zaufanie	-	-	-	-	64		68	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	6		7	
Zdecydowanie nie mam zaufania	-	-	-	-	1	<b>7</b>	0	<b>7</b>
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	4	<b>4</b>	5	<b>5</b>
<b>▪ osób, z którymi Pan(i) na co dzień pracuje*</b>								
Zdecydowanie mam zaufanie	24	<b>82</b>	26	<b>79</b>	20	<b>80</b>	21	<b>85</b>
Raczej mam zaufanie	58		53		60		64	
Raczej nie mam zaufania	8		10		13		9	
Zdecydowanie nie mam zaufania	3	<b>11</b>	3	<b>13</b>	2	<b>15</b>	1	<b>10</b>
Trudno powiedzieć	7	<b>7</b>	8	<b>8</b>	5	<b>5</b>	5	<b>5</b>
<b>▪ sąsiadów</b>								
Zdecydowanie mam zaufanie	20	<b>72</b>	26	<b>74</b>	20	<b>75</b>	16	<b>76</b>
Raczej mam zaufanie	52		48		55		60	
Raczej nie mam zaufania	18		15		17		17	
Zdecydowanie nie mam zaufania	3	<b>21</b>	4	<b>19</b>	3	<b>20</b>	3	<b>20</b>
Trudno powiedzieć	7	<b>7</b>	7	<b>7</b>	5	<b>5</b>	4	<b>4</b>
<b>▪ proboszcza swojej parafii</b>								
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	21	<b>72</b>
Raczej mam zaufanie	-		-		-		51	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	9	
Zdecydowanie nie mam zaufania	-		-		-		5	<b>14</b>
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	14	<b>14</b>

\* Opinie pracujących w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu, a także dorywczo (508 ankietowanych)

We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych dominują badani deklarujący zaufanie w sferze prywatnej, jednak jego nasilenie jest zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Widać to nawet na przykładzie **najbliższej rodziny**, która powszechnie darzona jest zaufaniem. Okazuje się, że im wyższe wykształcenie, lepsze warunki materialne oraz większe zaangażowanie badanych w praktyki religijne, tym częstsze ich deklaracje zdecydowanego zaufania do swych najbliższych, tym rzadsze umiarkowane wyrażanie ufności (odpowiedź: *raczej mam zaufanie*). Natomiast analizując stosunek do

**dalszych krewnych** odnotowujemy, że nieufność wiąże się ze złymi warunkami materialnymi i niskimi dochodami oraz nieuczestniczeniem w praktykach religijnych; do najbardziej nieufnych zaliczają się także robotnicy i renciści. Zróżnicowany społecznie jest również stosunek do **znajomych** – zależy od sytuacji finansowej i materialnej oraz od poziomu wykształcenia, a nieufność do znajomych najczęściej deklarują ludzie znajdujący się w trudnym położeniu społecznym – renciści, badani żyjący w złych warunkach materialnych, źle sytuowani i bezrobotni. Z kolei zaufanie do **współpracowników** jest związane z pozycją zawodową pracowników (im jest niższa, tym na ogół częstsza nieufność)<sup>3</sup>, zależy także od ich warunków materialnych. Do najbardziej nieufnych zaliczają się pracownicy żyjący w złych warunkach materialnych, mieszkający w małych miastach, robotnicy. Bardziej złożony jest obraz społecznych zróżnicowań stosunku do **sąsiadów**. Wyraźnie widać, że zaufaniu sprzyja wysoka pozycja zawodowa i wyższe wykształcenie. Do najbardziej ufnie nastawionych należą też osoby starsze (w wieku powyżej 64 lat) oraz mieszkańcy wielkich i małych miast. Natomiast nieufność do sąsiadów najczęściej deklarują uczniowie i studenci, najmłodszy badani (w wieku od 18 do 24 lat), a także żyjący w złych warunkach materialnych, renciści, robotnicy niewykwalifikowani oraz ludzie niepraktykujący. Inaczej kształtują się uwarunkowania stosunku do przedstawiciela parafii – **proboszcza**. W tym przypadku poziom zaufania jest silnie związany z religijnością ankietowanych – zaufanie jest niemal powszechne wśród osób religijnych, praktykujących co najmniej raz w tygodniu. Natomiast im mniej badani są związani z Kościołem (im rzadziej uczestniczą w praktykach religijnych), tym mniejszy ich odsetek deklaruje zaufanie do proboszcza, tym częściej także mają trudności z określeniem swojego stosunku do niego. Odpowiednio też prawicowe poglądy polityczne sprzyjają zaufaniu, a lewicowe – wiążą się z nieufnością. Do tych, którzy najczęściej deklarują zaufanie do przedstawiciela parafii, należą (poza osobami systematycznie praktykującymi, o prawicowej orientacji politycznej) także rolnicy, ludzie starsi (w wieku powyżej 64 lat), emeryci. Natomiast nieufność w stosunku do proboszcza najczęściej odnotowujemy u osób niepraktykujących, deklarujących lewicowe poglądy polityczne, wśród badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym, pracowników fizyczno-umysłowych, robotników oraz wśród ludzi młodych, w wieku od 18 do 34 lat (wraz z wiekiem poziom nieufności maleje).

---

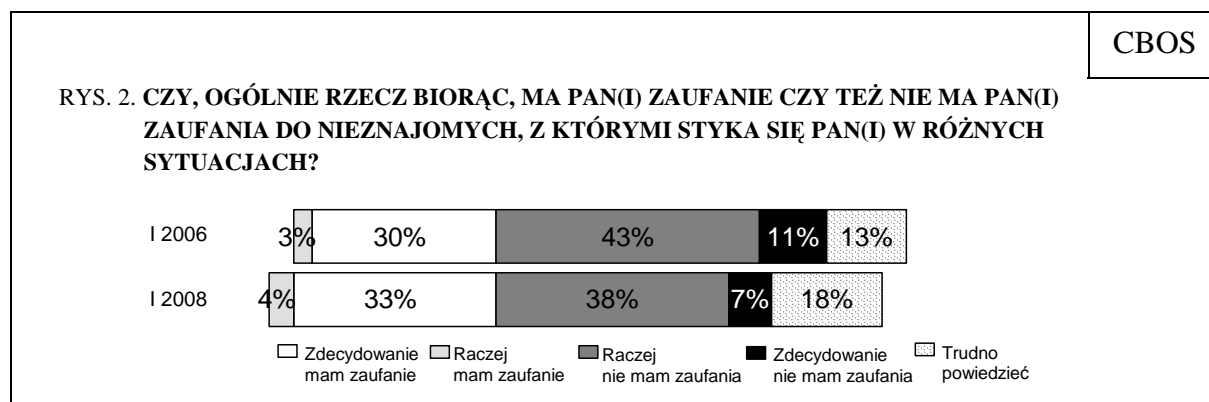
<sup>3</sup> Nie wypowiadamy się na temat rolników i pracujących na własny rachunek poza rolnictwem z powodu małych liczebności tych kategorii.



## ZAUFANIE DO NIEZNAJOMYCH ORAZ DO WIĘKSZOŚCI LUDZI

Stosunek do nieznajomych, spotykanych w różnych sytuacjach życiowych, kształtuje się znacznie gorzej niż stosunek do rodziny i ludzi, z którymi łączą badanych więzi środowiskowe. Wobec nieznajomych przeważa nieufność – deklaruje ją prawie połowa ankietowanych (45%). Trzeba jednak podkreślić, że na ogół wyrażana jest ona z wahaniem (38% wskazań: *raczej nie mam zaufania*); tylko siedmiu na stu badanych (7%) przyznaje, że zdecydowanie nie ufa nieznajomym. Natomiast zaufanie okazuje nieznajomym prawie dwie piąte respondentów (37%), jednak zazwyczaj jest ono ograniczone (33% udziela odpowiedzi: *raczej mam zaufanie*). Zaledwie czterech na stu ankietowanych (4%) odnosi się do nieznajomych z całkowitą ufnością.

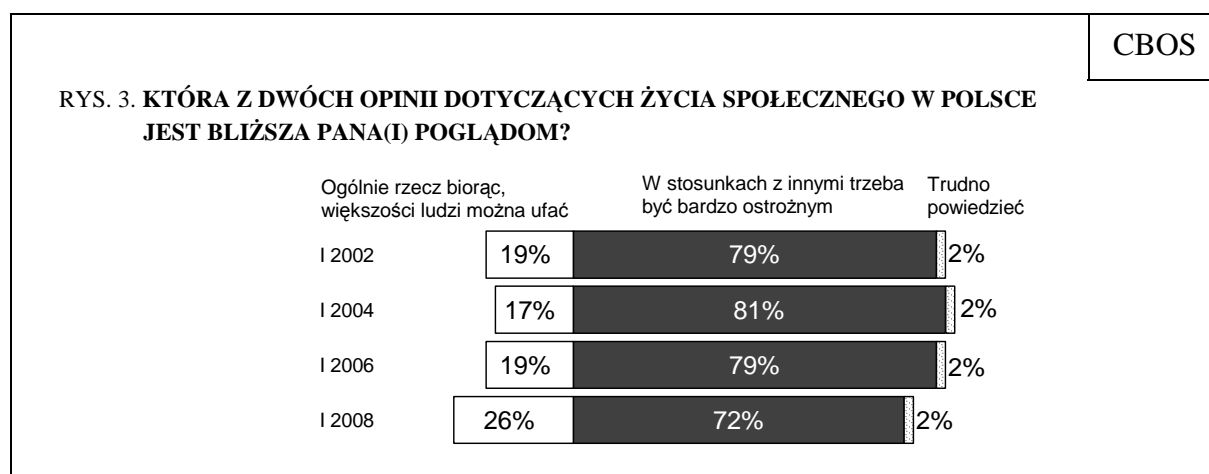
Należy podkreślić, że w ostatnich dwóch latach stosunek do nieznajomych się poprawił. Przede wszystkim zmalała grupa osób nastawionych nieufnie (o 9 punktów), nieco przybyło zaś (o 4 punkty) deklarujących zaufanie. Zwiększył się także odsetek badanych, którzy nie potrafili określić swojego stanowiska w tej sprawie.



Stosunek do nieznajomych w pewnym stopniu zależy od cech położenia społecznego badanych, nie są to jednak różnicowania regularne (zob. tabele aneksowe). Ufne nastawienie do nieznajomych odnotowujemy przede wszystkim u osób z wyższym wykształceniem, ludzi dobrze (lecz nie najlepiej) sytuowanych, u pracowników umysłowych niższego szczebla oraz wśród najstarszych badanych. W grupach tych zaufanie przeważa nad nieufnością. Zwraca uwagę fakt, że do najbardziej nieufnych należą natomiast uczniowie i studenci, ludzie młodzi (w wieku od 18 do 24 lat). Zaliczają się do nich także robotnicy niewykwalifikowani. Znaczną przewagę nieufności nad zaufaniem odnotowujemy również wśród respondentów o niskich dochodach na osobę w rodzinie, żyjących w złych warunkach materialnych, wśród rencistów,

a także robotników wykwalifikowanych i badanych mających wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Diagnoza stanu zaufania społecznego okazuje się znacznie gorsza, gdy pytamy ankietowanych o opinię na temat atmosfery życia społecznego w kraju, o to, czy ich zdaniem, większości ludzi można ufać czy też w stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym. Opowiedzenie się respondentów za ostrożnością traktowane jest przez wielu badaczy jako wskaźnik braku zaufania do ludzi<sup>4</sup>. Tego typu nieufność odnotowujemy obecnie niemal u trzech czwartych ankietowanych (72%). Co czwarty badany (26%) uważa jednak, że większości ludzi w Polsce można ufać. W latach 2002–2006 poglądy na ten temat były stabilne, jednak w ciągu ostatnich dwóch lat uległy zmianie – ubyło osób wskazujących na konieczność zachowania ostrożności w stosunkach międzyludzkich (o 7 punktów), a przybyło tych, którzy uważają, że w Polsce większości ludzi można ufać (również o 7 punktów). Wyniki te – podobnie jak dotyczące stosunku do nieznanym – mogą świadczyć o poprawie stanu zaufania społecznego w Polsce. Należy przy tym pamiętać, że od sześciu lat na wysokim poziomie utrzymuje się w naszym społeczeństwie zaufanie w sferze prywatnej.



We wszystkich grupach społecznych dominuje przekonanie o konieczności zachowania daleko posuniętej ostrożności wobec większości ludzi (zob. tabele aneksowe). Najczęściej uważają tak robotnicy niewykwalifikowani, ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym, o niskich dochodach (od 300 do 500 zł na osobę w rodzinie). Im lepiej natomiast badani są wykształceni, uzyskują wyższe dochody i mają lepszą pozycję zawodową,

<sup>4</sup> Zob. komunikat CBOS „Zaufanie w sferze prywatnej i publicznej a społeczeństwo obywatelskie”, luty 2006 (oprac. B. Wciórka).

tym na ogół rzadziej wskazują na konieczność zachowania ostrożności i tym częściej są przekonani, że większości ludzi w Polsce można ufać. Ufną postawę najczęściej odnotowujemy u przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, ludzi z wyższym wykształceniem, a także – co warto podkreślić – w środowisku uczniów i studentów, wśród najmłodszych badanych (którzy jednocześnie są bardzo nieufni wobec nieznanym).

### **ZAUFIANIE DO INSTYTUCJI ŻYCIA PUBLICZNEGO**

W naszym społeczeństwie dominuje opinia, że w relacjach z większością ludzi należy zachować znaczną ostrożność. Prawie co drugi Polak deklaruje też nieufność do nieznanym. Należy jednak pamiętać, że postawy te zmieniają się ostatnio na lepsze. Ponadto od sześciu lat na wysokim poziomie utrzymuje się zaufanie w sferze prywatnej – zdecydowana większość rodaków darzy zaufaniem ludzi, z którymi łączy ich pokrewieństwo, znajomość, wspólna praca, sąsiedztwo lub więzi parafialne.

Równie wysokim zaufaniem społecznym cieszą się w Polsce takie instytucje publiczne, jak wojsko (84%) oraz organizacje charytatywne – Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy (85% wskazań), Caritas (80%), PCK (79%) i Kościół rzymskokatolicki (79%), który ponadto – podobnie jak WOŚP i Caritas – częściej niż inne instytucje darzony jest pełnym zaufaniem (jednak 17% badanych wyraża nieufność do Kościoła). Podobny stosunek mają badani do policji (75% deklaruje zaufanie, a 19% – nieufność). Zdecydowana większość ankietowanych darzy zaufaniem również organizacje międzynarodowe – Unię Europejską (73%) oraz ONZ (69%) i NATO (68%). Z wysokim zaufaniem społecznym spotyka się ponadto harcerstwo (69%), a także władze lokalne, jednak stosunek do tych ostatnich jest mniej jednoznaczny (68% badanych darzy je zaufaniem, a 23% traktuje nieufnie). Podobnie odnoszą się respondenci do telewizji (odpowiednio: 67% i 25%).

Większość ankietowanych deklaruje ponadto zaufanie do Rzecznika Praw Obywatelskich (62%) oraz sądów (59%) i IPN (57%), chociaż dwie ostatnie instytucje spotykają się ze znaczną dozą nieufności (nie ufa im odpowiednio: 29% i 20% respondentów). Ponad połowa badanych darzy też zaufaniem rząd (56%), prasę (54%) oraz urzędników administracji publicznej (53%), jednak w stosunku do każdej z tych instytucji mniej więcej jedna trzecia wyraża nieufność. Znacznie rzadziej darzone są zaufaniem duże przedsiębiorstwa (42%) oraz związki zawodowe (39%), ale co trzeci ankietowany ma trudności z określeniem swojego stosunku do nich.

Należy wyraźnie podkreślić, że w stosunku do dwudziestu wymienionych dotychczas instytucji odnotowujemy większą lub mniejszą przewagę zaufania nad nieufnością. Natomiast nieufne nastawienie przeważa wobec trzech rodzajów instytucji uwzględnionych w badaniu – Sejmu i Senatu, Kościołów innych wyznań (sporo osób nie ma o nich wykrystalizowanych opinii) oraz partii politycznych – którym Polacy najbardziej jednoznacznie odmawiają swojego zaufania.

Tabela 2

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?				
	Zdecydowanie mam zaufanie	Raczej mam zaufanie	Raczej nie mam zaufania	Zdecydowanie nie mam zaufania	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	32	53	4	2	9
Wojsko	16	68	8	2	6
Caritas	22	58	8	2	10
PCK	16	63	6	1	14
Kościół rzymskokatolicki	27	52	13	4	4
Policja	10	65	15	4	6
Unia Europejska	11	62	10	2	15
ONZ	12	57	8	1	22
Harcerstwo	13	57	6	1	23
NATO	10	58	9	2	21
Władze lokalne miasta/gminy	6	62	18	5	9
Telewizja	7	60	20	5	8
Rzecznik Praw Obywatelskich	11	51	12	2	24
Sądy	7	52	22	7	12
IPN	11	46	15	5	23
Rząd	5	51	25	6	13
Gazety	4	50	27	8	11
Urzednicy administracji publicznej	2	51	26	7	14
Duże przedsiębiorstwa	2	40	22	4	32
Związki zawodowe	4	35	22	5	34
Sejm i Senat	2	37	34	10	17
Kościóły innych wyznań	4	30	29	11	26
Partie polityczne	2	26	41	13	18

Zestawienie wyników sondaży z ostatnich sześciu lat ukazuje, że w postawie Polaków wobec uwzględnionych w badaniu instytucji życia publicznego niezmiennie silniejsze jest zaufanie niż nieufność. Charakterystyczne jest także to, że systematycznie rośnie liczba instytucji, w stosunku do których zaufanie przeważa nad nieufnością: w 2002 roku było ich jedenaście, w 2004 – dwanaście, w 2006 – szesnaście, a w 2008 – dwadzieścia. Niewątpliwie świadczy to o stopniowej poprawie stanu zaufania społecznego w sferze publicznej.

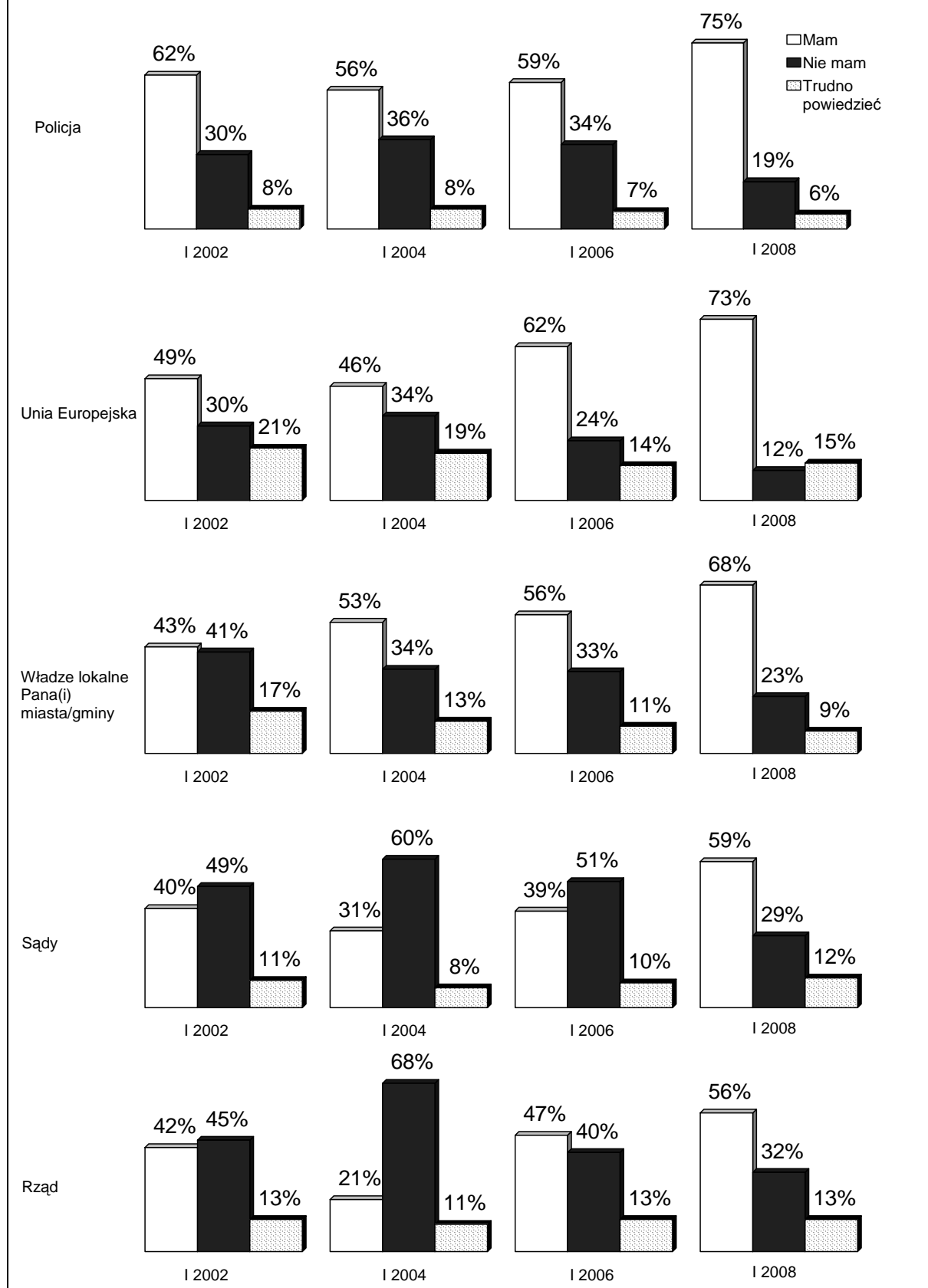
Tabela 3

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?											
	I 2002			I 2004			I 2006			I 2008		
	Mam	Nie mam	Tp.	Mam	Nie mam	Tp.	Mam	Nie mam	Tp.	Mam	Nie mam	Tp.
	w procentach											
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	<b>89</b>	8	3	<b>86</b>	9	5	<b>87</b>	9	4	<b>85</b>	6	9
Wojsko	<b>76</b>	16	8	<b>76</b>	16	8	<b>76</b>	17	7	<b>84</b>	10	6
Caritas	<b>85</b>	9	6	<b>84</b>	10	7	<b>83</b>	10	7	<b>80</b>	10	10
PCK	<b>85</b>	6	9	<b>82</b>	8	10	<b>83</b>	9	8	<b>79</b>	7	14
Kościół rzymskokatolicki	<b>76</b>	21	3	<b>75</b>	21	4	<b>81</b>	17	2	<b>79</b>	17	4
Policja	<b>62</b>	30	8	<b>56</b>	36	8	<b>59</b>	34	7	<b>75</b>	19	6
Unia Europejska	<b>49</b>	30	21	<b>46</b>	34	19	<b>62</b>	24	14	<b>73</b>	12	15
ONZ	<b>63</b>	15	21	<b>62</b>	16	22	<b>65</b>	17	18	<b>69</b>	9	22
Harcerstwo	<b>74</b>	8	18	<b>75</b>	7	18	<b>75</b>	9	16	<b>69</b>	8	23
NATO	<b>63</b>	18	19	<b>59</b>	21	20	<b>63</b>	19	18	<b>68</b>	11	21
Władze lokalne miasta/gminy	43	41	17	<b>53</b>	34	13	<b>56</b>	33	11	<b>68</b>	23	9
Telewizja	<b>57</b>	34	9	<b>54</b>	37	9	<b>55</b>	36	9	<b>67</b>	25	8
Rzecznik Praw Obywatelskich	-	-	-	-	-	-	<b>69</b>	13	18	<b>62</b>	15	24
Sądy	40	<b>49</b>	11	31	<b>60</b>	8	39	<b>51</b>	10	<b>59</b>	29	12
IPN	-	-	-	-	-	-	<b>62</b>	18	20	<b>57</b>	20	23
Rząd	42	45	13	21	<b>68</b>	11	<b>47</b>	40	13	<b>56</b>	32	13
Gazety	47	43	10	47	43	11	<b>48</b>	42	10	<b>54</b>	35	11
Urzednicy administracji publicznej	31	<b>52</b>	17	33	<b>54</b>	14	38	<b>50</b>	12	<b>53</b>	33	14
Duże przedsiębiorstwa	27	<b>43</b>	30	35	37	28	32	<b>43</b>	25	<b>42</b>	26	32
Związki zawodowe	22	<b>41</b>	37	31	<b>40</b>	30	32	<b>37</b>	31	<b>39</b>	27	34
Sejm i Senat	28	<b>54</b>	18	21	<b>67</b>	12	30	<b>54</b>	16	39	<b>44</b>	17
Kościóły innych wyznań	30	<b>41</b>	29	29	<b>45</b>	26	31	<b>45</b>	24	34	<b>40</b>	26
Partie polityczne	15	<b>65</b>	19	13	<b>72</b>	15	24	<b>61</b>	15	28	<b>54</b>	18

\* Połączone odsetki odpowiedzi *zdecydowanie i raczej*. Wytłuszczono odsetki wskazujące na przewagę deklaracji wyrażających zaufanie lub nieufność

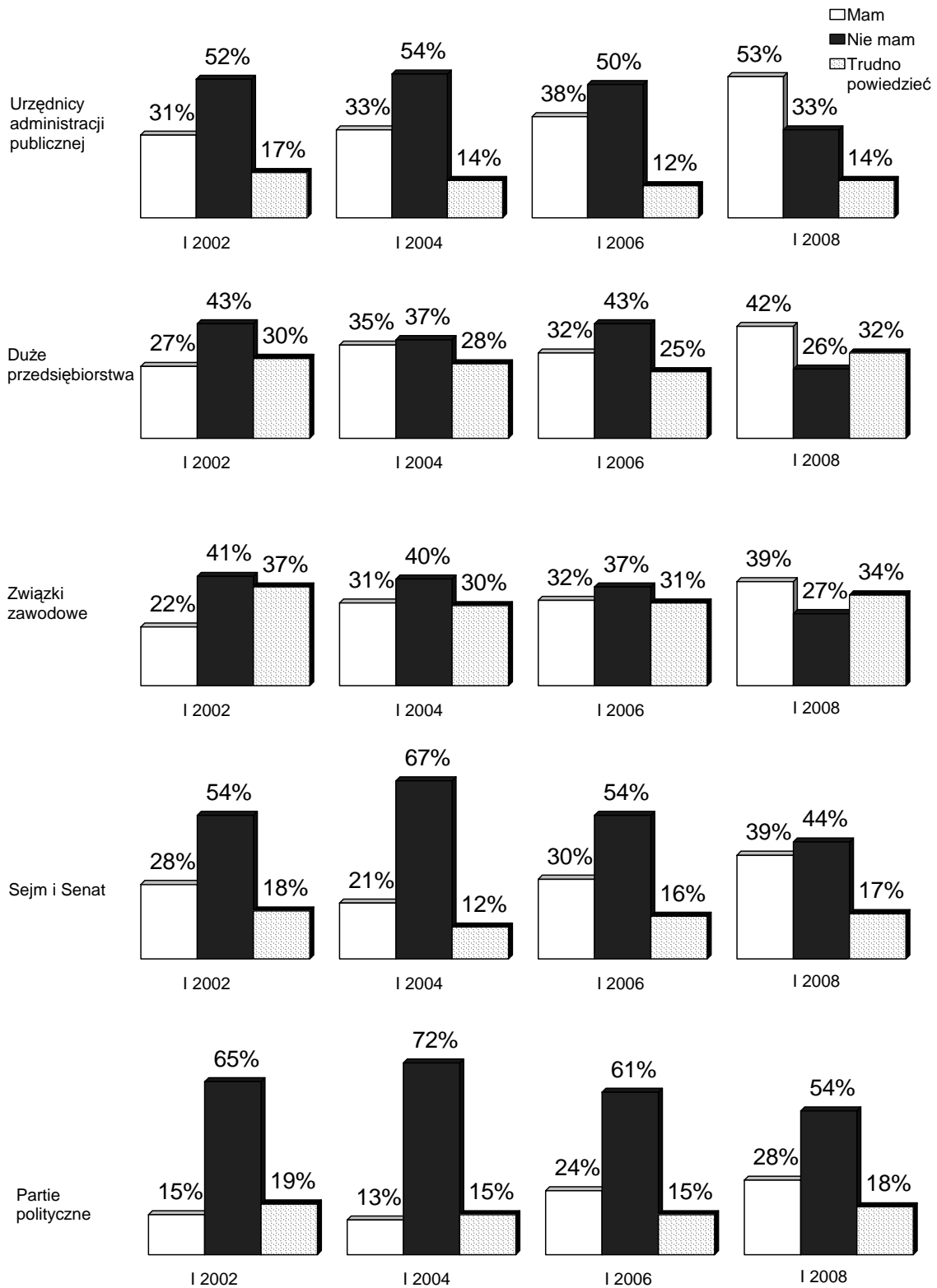
Pozytywne zmiany postaw odnotowujemy w odniesieniu do wielu instytucji. Te z nich, które mają długofalowy, regularny charakter, przedstawiamy na poniższych wykresach.

**RYS. 4. CZY, OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, MA PAN(I) ZAUFANIE CZY TEŻ NIE MA PAN(I) ZAUFANIA DO WYMIENIONYCH INSTYTUCJI?**



Połączone odsetki odpowiedzi *zdecydowanie i raczej*

RYS. 4 (cd.). CZY, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, MA PAN(I) ZAUFANIE CZY TEŻ NIE MA PAN(I) ZAUFANIA DO WYMIENIONYCH INSTYTUCJI?



Połączone odsetki odpowiedzi zdecydowanie i raczej

Zwraca uwagę fakt, że w latach 2002–2008 systematycznie, choć w różnym stopniu, rosło zaufanie Polaków do władz lokalnych, urzędników administracji publicznej oraz związków zawodowych. Z kolei w latach 2004–2008 odnotowujemy wzrost zaufania do Unii Europejskiej, policji, sądów, rządu, Sejmu i Senatu oraz partii politycznych. W latach 2006–2008 poprawił się ponadto stosunek Polaków do wojska, telewizji i prasy, a niewielki spadek zaufania odnotowaliśmy jedynie w odniesieniu do harcerstwa, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz IPN.

W sumie pozytywne zmiany objęły dotychczas dwanaście instytucji (na dwadzieścia trzy uwzględnione w badaniu). Ważne jest także to, że stabilne pozostają notowania instytucji największego zaufania społecznego (takich jak: Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Caritas, PCK, Kościół rzymskokatolicki), a także organizacji międzynarodowych (ONZ i NATO).

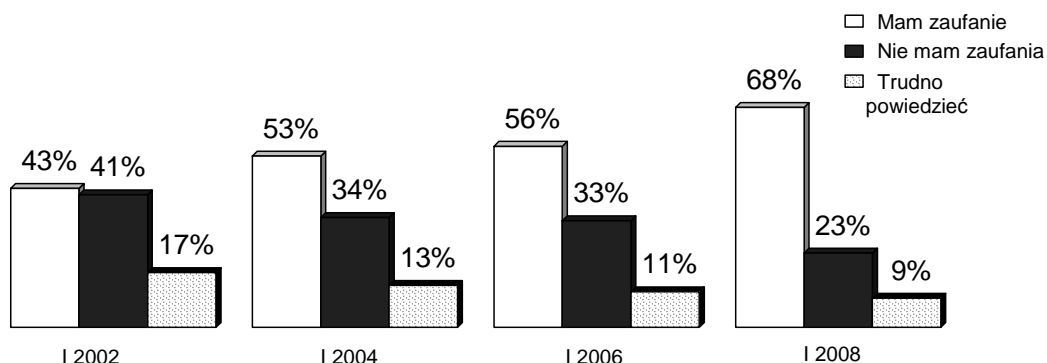
Stan zaufania społecznego w sferze publicznej jest obecnie najlepszy w ostatnich sześciu latach. Pozytywne zmiany są szczególnie widoczne w porównaniu z sytuacją w roku 2004, kiedy odnotowaliśmy wyraźne pogłębienie kryzysu legitymizacji instytucji władzy wykonawczej, sędziowskiej i ustawodawczej. Trzeba jednak pamiętać, że parlament – mimo poprawy notowań – nadal zajmuje jedno z najniższych miejsc w rankingu zaufania społecznego, obok partii politycznych, którym Polacy najczęściej nie ufają. Sytuacja ta jest zapewne jednym z czynników blokujących rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Natomiast za kluczowy czynnik sprzyjający budowaniu społeczeństwa obywatelskiego można uznać obserwowany w latach 2002–2008 systematyczny wzrost zaufania do władz lokalnych, któremu towarzyszy wzrost poczucia mocy obywatelskiej w wymiarze lokalnym<sup>5</sup>.

---

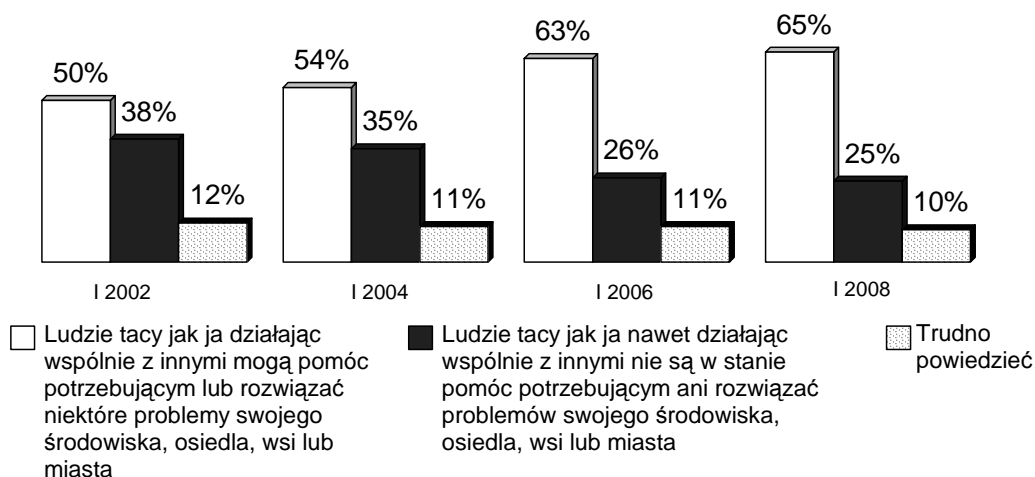
<sup>5</sup> Zob. komunikat CBOS „Czy Polacy mają predyspozycje do pracy społecznej na rzecz swojej społeczności?” *op.cit.*



RYS. 5. ZMIANY ZAUFANIA DO WŁADZ LOKALNYCH W LATACH 2002–2008



ZMIANY POCZUCIA MOCY OBYWATELSKIEJ W WYMIARZE LOKALNYM W LATACH 2002–2008



Stopień zaufania do poszczególnych instytucji życia publicznego jest zróżnicowany społecznie (zob. tabele aneksowe). Zależy przede wszystkim od materialnych warunków życia rodzin – im są one lepsze, tym bardziej ufny stosunek mają badani do niemal wszystkich uwzględnionych w badaniu instytucji (z wyjątkiem Kościoła rzymskokatolickiego). Czynnikiem różnicującym, ale o mniejszym zasięgu, jest także poziom wykształcenia. Wraz z wykształceniem rośnie zaufanie badanych do PCK, UE, ONZ, NATO, harcerstwa, Rzecznika Praw Obywatelskich, sądów, rządu, urzędników administracji publicznej, związków zawodowych, Sejmu i Senatu, innych Kościołów, a maleje – w stosunku do Kościoła rzymskokatolickiego i telewizji. Zaufaniu sprzyja też na ogół wysoka pozycja zawodowa ankietowanych (nie dotyczy to jednak m.in. Kościoła rzymskokatolickiego i mediów, którym najczęściej ufają rolnicy). Wśród grup najbardziej ufnie nastawionych do różnych instytucji życia publicznego są także uczniowie i studenci. Pewne znaczenie ma również wiek badanych – im są młodszy, tym częściej ufają UE, ONZ, IPN, związkom

zawodowym oraz Kościołom innych wyznań. Czynnikiem sprzyjającym zaufaniu do niektórych instytucji jest także religijność, mierzona częstością uczestnictwa badanych w praktykach religijnych – wraz z nią wyraźnie rośnie przede wszystkim zaufanie do Kościoła rzymskokatolickiego oraz Caritasu, a także – choć mniej regularnie – do PCK, władz lokalnych, sądów i urzędników administracji publicznej.

#### ZAUFIANIE A UDZIAŁ W SPOŁECZEŃSTWIE OBYWATELSKIM

Wyniki naszych badań wskazują na istnienie związku między poziomem deklarowanego zaufania w sferze prywatnej a zaangażowaniem w pracę społeczną. Jest on jednak słaby. Z analizy wynika, że badani darzący zaufaniem osoby, z którymi łączą ich więzi parafialne, pracownicze lub znajomość, częściej są społecznikami niż ludzie nastawieni do tych osób nieufnie. Tego typu zaufanie bardziej warunkuje jednak działania społeczne na rzecz swojej społeczności niż zaangażowanie w pracę społeczną w organizacjach obywatelskich.

Zaufanie w sferze prywatnej w pewnym, choć niewielkim, stopniu sprzyja też dobroczynności. Ludzie ufnie nastawieni do współpracowników, znajomych, a także do dalszej rodziny, częściej pomagają potrzebującym przekazując im dary rzeczowe, pieniądze lub ofiarowując własną pracę, usługi<sup>6</sup>.

Tabela 4. Współczynniki korelacji (r Pearsona) między zaufaniem w sferze prywatnej<sup>7</sup> a udziałem w społeczeństwie obywatelskim

Zaufanie do:	Praca społeczna w 2007 roku:			Dobroczynność
	na rzecz swojego środowiska lub potrzebujących	w organizacjach obywatelskich	Społeczniczy ogółem	
– najbliższej rodziny – rodziców dzieci, małżonki(a)	-	-	-	-
– dalszej rodziny	0,03	0,02	0,04	0,08*
– swoich znajomych	0,11**	0,06**	0,09*	0,12**
– współpracowników	0,11*	0,07	0,14**	0,14**
– sąsiadów	-0,04	0,01	-0,01	0,05
– proboszcza swojej parafii	0,13**	0,10*	0,15**	0,02

Poziom istotności korelacji oznaczono: \*\*  $p \leq 0,001$ ; \*  $p \leq 0,01$ ; <sup>o</sup>  $p \leq 0,05$

<sup>6</sup> Zob. komunikat CBOS „Polacy o swojej aktywności społecznej” *op.cit.*

<sup>7</sup> W obliczeniach uwzględniono pełną skalę zaufania z pominięciem odpowiedzi *trudno powiedzieć*.

Generalnie, z analizy współczynników wynika, że pewien, niewielki zresztą, wpływ na prospołeczne zachowania ma zaufanie do znajomych – wiąże się ono ze wszystkimi wymienionymi rodzajami działań obywatelskich oraz z dobroczynnością. Mniejsze znaczenie ma w tym względzie zaufanie do przedstawiciela swojej parafii oraz do współpracowników. Z kolei zaufanie do dalszej rodziny<sup>8</sup> wiąże się jedynie z dobroczynnością. Natomiast poziom zaufania do sąsiadów nie ma żadnego wpływu ani na aktywność obywatelską, ani na podejmowanie działań dobroczynnych.

Bardzo słabe są także związki między zaufaniem do instytucji życia publicznego a udziałem w społeczeństwie obywatelskim. Okazuje się, że pracę społeczną na rzecz swojego środowiska częściej podejmują ludzie mający zaufanie do Kościoła rzymskokatolickiego oraz do Caritasu, a także ci, którzy nie ufają prasie (ta ostatnia zależność jest na granicy istotności). Aktywności w organizacjach obywatelskich sprzyja natomiast zaufanie do Kościołów innych wyznań oraz do harcerstwa, a także nieufność do prasy i telewizji.

Tylko nieco silniejsze powiązania odnotowujemy między zaufaniem w sferze publicznej a dobroczynnością. Włączaniu się w pomoc potrzebującym sprzyja zarówno zaufanie do Caritasu, harcerstwa, Kościoła rzymskokatolickiego, PCK i – w mniejszym stopniu – urzędników administracji publicznej, jak i do organizacji międzynarodowych: UE, ONZ i NATO. W dobroczynność nieco częściej też angażują się ludzie nieufający mediom – prasie i telewizji.

---

<sup>8</sup> Ponieważ zaufanie do najbliższej rodziny jest powszechne, nie można zbadać jego znaczenia.

Tabela 5. Współczynniki korelacji (r Pearsona) między zaufaniem do instytucji życia publicznego<sup>9</sup> a udziałem w społeczeństwie obywatelskim

Instytucje życia publicznego (według zaufania)	Praca społeczna w 2007 roku:			Dobroczynność
	na rzecz swojego środowiska lub potrzebujących	w organizacjach obywatelskich	Społeczniczy ogółem	
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	-,00	0,03	-0,01	0,08*
Wojsko	0,02	0,05	0,02	0,03
Caritas	0,09*	0,03	0,05	0,15**
PCK	-0,01	0,07''	0,03	0,11**
Kościół rzymskokatolicki	0,09*	0,04	0,08*	-0,04
Policja	-0,01	-0,02	-0,01	-0,01
Unia Europejska	0,02	0,00	-0,02	0,12**
ONZ	0,00	0,02	-0,02	0,11*
Harcerstwo	0,02	0,08*	0,03	0,14**
NATO	0,03	0,05	-0,00	0,11*
Władze lokalne miasta/gminy	-0,00	0,04	0,01	0,02
Telewizja	-0,05	-0,06''	-0,08*	-0,09*
Rzecznik Praw Obywatelskich	0,01	0,01	0,00	0,02
Sądy	-0,03	-0,04	-0,03	-0,05
IPN	0,02	-0,06	-0,01	0,02
Rząd	-0,00	-0,00	-0,01	0,00
Gazety	-0,06''	-0,06''	-0,08*	-0,09*
Urzednicy administracji publicznej	0,03	-0,02	0,01	0,06''
Duże przedsiębiorstwa	-0,00	-0,02	-0,04	-0,04
Związki zawodowe	-0,04	-0,02	-0,01	-0,05
Sejm i Senat	0,01	0,02	0,02	0,02
Kościóły innych wyznań	0,03	0,11*	0,07''	0,01
Partie polityczne	-0,02	-0,03	-0,02	-0,02

Poziom istotności korelacji oznaczono: \*\*  $p \leq 0,001$ ; \*  $p \leq 0,01$ ; ''  $p \leq 0,05$

★

★

★

Z naszych badań prowadzonych w latach 2002–2008 wynika, że w Polsce utrzymuje się niemal powszechne zaufanie w sferze prywatnej – wobec ludzi, z którymi łączy badanych

<sup>9</sup> Zob. przypis 7.

pokrewieństwo lub więzi środowiskowe (znajomość, wspólna praca, sąsiedztwo, parafia). Na wysokim poziomie pozostaje także zaufanie w sferze publicznej – do takich instytucji, jak: wojsko, organizacje charytatywne oraz Kościół rzymskokatolicki. Wśród instytucji wysokiego zaufania publicznego niezmiennie są też organizacje międzynarodowe (UE, ONZ i NATO) oraz harcerstwo, a ostatnio dołączyły do nich: policja, władze lokalne i telewizja. Należy do nich również Rzecznik Praw Obywatelskich.

Porównanie wyników sondaży z ostatnich sześciu lat ukazuje, że w postawie Polaków wobec instytucji życia publicznego niezmiennie silniejsze jest zaufanie niż nieufność. Systematycznie rośnie też liczba instytucji, w stosunku do których zaufanie przeważa nad nieufnością (w 2002 roku było ich jedenaście, w 2004 – dwanaście, w 2006 – szesnaście, a w 2008 – dwadzieścia). Świadczy to o stopniowej poprawie stanu zaufania społecznego w sferze publicznej.

W latach 2002–2008 odnotowujemy systematyczny wzrost zaufania badanych do władz lokalnych, urzędników administracji publicznej oraz związków zawodowych. Od roku 2004 stopniowo rośnie też zaufanie do Unii Europejskiej, policji, sądów, rządu, Sejmu i Senatu oraz partii politycznych, a w latach 2006–2008 dodatkowo poprawił się stosunek Polaków do wojska, telewizji i prasy. W sumie pozytywne zmiany objęły dotychczas dwanaście instytucji (na dwadzieścia trzy uwzględnione w badaniu). Wynika z tego, że stan zaufania społecznego w sferze publicznej jest obecnie najlepszy w ostatnich sześciu latach.

Należy jednak podkreślić, że – mimo odnotowanych pozytywnych zmian – nadal bardzo niskie miejsce w rankingu społecznego zaufania zajmują instytucje kluczowe dla ustroju demokratycznego: Sejm i Senat oraz partie polityczne, w stosunku do których niezmiennie przeważa nieufność. Silnie nacechowana nieufnością jest także postawa Polaków wobec nieznanomych, z którymi się stykają w różnych sytuacjach życiowych. Zdecydowanie największe pokłady nieufności ujawniają się jednak wobec tzw. większości ludzi – zaledwie co czwarty ankietowany jest zdania, że większości ludzi można ufać (a prawie trzy czwarte uważa że w stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym). Jednak w ciągu ostatnich dwóch lat odnotowujemy pozytywne zmiany również w tym wymiarze – zmalała nieufność Polaków do nieznanomych oraz większości ludzi.

Z przedstawionej diagnozy jednoznacznie wynika, że w Polsce utrzymuje się wysoki poziom zaufania społecznego w sferze prywatnej i rośnie zaufanie w pozostałych analizowanych wymiarach. Wydaje się, że sytuacja taka powinna sprzyjać umacnianiu się postaw prospołecznych, wzrostowi zaangażowania obywatelskiego. Jednak nasze analizy

ukazują, że związki między zaufaniem w sferze prywatnej i publicznej a udziałem w społeczeństwie obywatelskim są stosunkowo słabe. Tłumaczy to, dlaczego odnotowanemu w ostatnich latach wzrostowi zaufania społecznego nie towarzyszy rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

## A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do najbliższej rodziny - rodziców, dzieci, małżonka(i)?

(%)

	Zdecydowa- nie mam zaufanie	Raczej mam zaufanie	Raczej nie mam zaufania	Zdecydowa- nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	81	18	1	0	0	881
Płeć						
Mężczyźni	81	17	1	0	0	420
Kobiety	81	18	1	0	0	461
Wiek						
18-24 lat	80	19	1	0	0	128
25-34	83	15	1	1	0	165
35-44	83	17	0	0	0	138
45-54	84	13	3	0	1	156
55-64	82	17	0	0	1	145
65 lat i więcej	73	25	1	2	0	149
Miejsce zamieszkania						
Wieś	77	23	1	0	0	337
Miasto do 20 tys.	83	13	2	0	2	119
20-100 tys.	85	15	1	0	0	166
101-500 tys.	76	20	2	1	0	138
501 tys.i więcej mieszk.	88	10	1	1	0	121
Wykształcenie						
Podstawowe	76	22	1	1	1	238
Zasadnicze zawodowe	80	17	2	0	0	224
Średnie	82	16	1	1	0	296
Wyższe	86	14	0	0	0	123
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	86	14	0	0	0	65
Prac.umysł.niż.szczebła	92	7	1	0	0	87
Pracownicy fiz.- umysł.	74	21	3	2	0	63
Robotnicy wykwalifikowani	80	18	2	0	0	88
Robotnicy niewykwalifik.	83	15	0	0	2	47
Rolnicy	77	23	0	0	0	47
Pracujący na własny rach.	88	12	0	0	0	31
Bierni zawodowo						
Renciści	74	23	4	0	0	80
Emeryci	78	20	0	1	1	198
Uczniowie i studenci	86	14	0	0	0	69
Bezrobotni	72	27	2	0	0	77
Gospodynie domowe i inni	94	6	0	0	0	29
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej spółce właścicieli	84	13	1	1	1	123
prywatnych i państwa	85	15	0	0	0	70
sekt. pryw. poza rolnict.	82	15	2	0	0	191
prywatnym gosp. rolnym	77	23	0	0	0	48
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	77	19	2	0	1	58
301-500	82	17	1	0	0	94
501-900	84	12	3	0	0	176
901-1200	87	11	0	2	0	120
Powyżej 1200 zł	79	19	1	1	0	105
Ocena własnych war. mater.						
Złe	71	26	3	1	0	184
Średnie	81	18	1	1	0	401
Dobre	87	12	0	0	0	296
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	88	12	0	0	0	52
Raz w tygodniu	82	16	0	0	0	418
1-2 razy w miesiącu	81	17	2	0	0	159
Kilka razy w roku	75	22	2	0	1	171
W ogóle nie uczestniczy	76	21	1	2	0	81
Poglądy polityczne						
Lewica	83	14	1	2	0	116
Centrum	77	23	1	0	0	249
Prawica	86	13	1	0	0	316
Trudno powiedzieć	76	21	1	1	0	199

Tabela 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **dalszej rodziny**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	90	8	2	882
Płeć				
Mężczyźni	89	9	2	419
Kobiety	91	6	2	463
Wiek				
18-24 lat	94	6	0	128
25-34	89	8	3	165
35-44	89	7	4	138
45-54	88	9	3	155
55-64	90	9	1	145
65 lat i więcej	94	5	2	152
Miejsce zamieszkania				
Wieś	91	7	2	337
Miasto do 20 tys.	92	7	1	119
20-100 tys.	89	9	2	169
101-500 tys.	87	10	4	139
501 tys.i więcej mieszk.	94	4	1	118
Wykształcenie				
Podstawowe	91	8	1	239
Zasadnicze zawodowe	85	10	5	222
Średnie	92	7	1	299
Wyższe	96	4	0	122
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	94	6	0	65
Prac.umysł.niż.szczebla	94	4	1	87
Pracownicy fiz.- umysł.	93	5	1	63
Robotnicy wykwalifikowani	85	12	3	87
Robotnicy niewykwalifik.	84	14	2	45
Rolnicy	90	5	5	47
Pracujący na własny rach.	97	0	3	31
Bierni zawodowo				
Renciści	85	11	4	80
Emeryci	90	8	2	202
Uczniowie i studenci	95	5	0	69
Bezrobotni	89	9	2	77
Gospodynie domowe i inni	94	0	6	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	94	5	2	122
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	93	6	2	69
sekt. pryw. poza rolnict.	89	9	2	190
prywatnym gosp. rolnym	89	7	5	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	83	14	3	57
301-500	87	9	3	93
501-900	91	8	0	178
901-1200	91	6	3	122
Powyżej 1200 zł	91	9	0	104
Ocena własnych war. mater.				
Złe	82	14	4	187
Średnie	92	7	1	398
Dobre	94	4	2	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	93	6	1	52
Raz w tygodniu	92	6	2	417
1-2 razy w miesiącu	93	7	0	160
Kilka razy w roku	87	11	2	172
W ogóle nie uczestniczy	81	12	6	81
Poglądy polityczne				
Lewica	91	9	1	116
Centrum	87	10	3	252
Prawica	94	5	1	315
Trudno powiedzieć	88	7	5	199



Tabela 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **swich znajomych**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	88	7	5	887
Płeć				
Mężczyźni	89	7	4	422
Kobiety	88	7	5	465
Wiek				
18-24 lat	94	5	2	127
25-34	90	7	3	165
35-44	91	5	4	139
45-54	87	9	4	155
55-64	84	10	6	147
65 lat i więcej	86	7	7	154
Miejsce zamieszkania				
Wies	88	6	7	337
Miasto do 20 tys.	90	8	2	120
20-100 tys.	86	8	5	169
101-500 tys.	88	9	3	140
501 tys.i więcej mieszk.	93	5	2	121
Wykształcenie				
Podstawowe	85	8	8	241
Zasadnicze zawodowe	86	9	4	225
Średnie	90	7	3	298
Wyższe	97	2	1	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	96	3	1	65
Prac.umysł.niż.szczebla	97	2	1	87
Pracownicy fiz.- umysł.	91	6	3	62
Robotnicy wykwalifikowani	87	10	4	88
Robotnicy niewykwalifik.	91	5	4	47
Rolnicy	90	2	8	47
Pracujący na własny rach.	93	4	3	31
Bierni zawodowo				
Renciści	76	17	7	80
Emeryci	84	8	7	204
Uczniowie i studenci	94	5	2	69
Bezrobotni	84	11	5	77
Gospodynie domowe i inni	100	0	0	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	94	3	3	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	91	8	1	70
sekt. pryw. poza rolnict.	91	6	3	191
prywatnym gosp. rolnym	90	2	8	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	85	11	4	60
301-500	83	12	5	94
501-900	89	9	3	179
901-1200	93	4	2	122
Powyżej 1200 zł	94	5	1	105
Ocena własnych war. mater.				
Złe	72	17	11	188
Średnie	91	6	3	403
Dobre	96	2	2	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	88	7	6	54
Raz w tygodniu	89	5	6	419
1-2 razy w miesiącu	89	9	2	160
Kilka razy w roku	88	9	3	174
W ogóle nie uczestniczy	85	8	7	80
Poglądy polityczne				
Lewica	88	11	1	116
Centrum	91	5	4	252
Prawica	90	7	3	316
Trudno powiedzieć	83	7	10	202

Tabela 4. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do osób, z którymi Pan(i) na co dzień pracuje?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	85	10	5	508
Płeć				
Mężczyźni	83	12	5	281
Kobiety	86	8	5	227
Wiek				
18-24 lat	91	7	3	74
25-34	84	13	3	132
35-44	87	7	6	107
45-54	82	13	5	108
55-64	82	7	10	57
65 lat i więcej	78	11	10	29
Miejsce zamieszkania				
Wies	84	6	9	172
Miasto do 20 tys.	81	18	1	72
20-100 tys.	87	11	2	101
101-500 tys.	85	9	6	81
501 tys.i więcej mieszk.	85	11	4	82
Wykształcenie				
Podstawowe	84	8	8	78
Zasadnicze zawodowe	79	15	6	127
Średnie	87	9	4	196
Wyższe	88	8	4	107
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	90	6	4	65
Prac.umysł.niż.szczebla	87	10	3	87
Pracownicy fiz.- umysł.	88	10	1	62
Robotnicy wykwalifikowani	80	18	2	87
Robotnicy niewykwalifik.	78	17	4	42
Rolnicy	83	2	14	36
Pracujący na własny rach.	92	4	3	30
Bierni zawodowo				
Renciści	78	8	14	19
Emeryci	78	8	14	33
Uczniowie i studenci	89	4	7	29
Bezrobotni	78	15	6	13
Gospodynie domowe i inni	70	0	30	3
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	84	11	5	120
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	82	17	1	70
sekt. pryw. poza rolnict.	86	10	3	188
prywatnym gosp. rolnym	84	2	14	38
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	85	9	6	21
301-500	82	5	13	45
501-900	81	14	5	97
901-1200	85	12	3	69
Powyżej 1200 zł	88	8	4	79
Ocena własnych war. mater.				
Złe	71	19	10	68
Średnie	84	10	6	232
Dobre	89	8	3	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	19	11	19
Raz w tygodniu	86	10	5	248
1-2 razy w miesiącu	85	7	8	98
Kilka razy w roku	86	11	3	99
W ogóle nie uczestniczy	81	15	4	44
Poglądy polityczne				
Lewica	84	12	4	73
Centrum	85	9	6	152
Prawica	84	11	5	196
Trudno powiedzieć	87	8	5	86

Tabela 5. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do sąsiadów?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	76	20	4	889
Płeć				
Mężczyźni	76	19	5	423
Kobiety	75	21	4	466
Wiek				
18-24 lat	65	33	2	128
25-34	74	20	6	165
35-44	79	17	4	139
45-54	79	16	4	156
55-64	72	23	4	147
65 lat i więcej	83	12	4	154
Miejsce zamieszkania				
Wieś	75	21	4	338
Miasto do 20 tys.	82	14	4	120
20-100 tys.	73	22	6	169
101-500 tys.	71	23	6	140
501 tys.i więcej mieszk.	81	18	2	122
Wykształcenie				
Podstawowe	75	22	4	241
Zasadnicze zawodowe	72	22	6	226
Średnie	75	21	3	299
Wyższe	85	10	5	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	87	9	5	65
Prac.umysł.niż.szczebla	84	12	5	87
Pracownicy fiz.- umysł.	76	20	5	63
Robotnicy wykwalifikowani	77	21	2	88
Robotnicy niewykwalifik.	69	29	2	47
Rolnicy	77	16	7	47
Pracujący na własny rach.	86	14	0	31
Bierni zawodowo				
Renciści	64	29	7	82
Emeryci	78	17	5	204
Uczniowie i studenci	63	35	2	69
Bezrobotni	72	23	5	77
Gospodynie domowe i inni	79	18	3	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	82	15	3	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	82	15	3	70
sekt. pryw. poza rolnict.	75	21	5	191
prywatnym gosp. rolnym	80	13	7	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	75	22	3	59
301-500	69	29	3	94
501-900	80	19	1	179
901-1200	78	18	4	123
Powyżej 1200 zł	81	15	4	105
Ocena własnych war. mater.				
Złe	65	30	5	189
Średnie	79	17	4	404
Dobre	78	18	5	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	73	20	7	54
Raz w tygodniu	77	18	4	420
1-2 razy w miesiącu	78	19	2	160
Kilka razy w roku	77	21	3	175
W ogóle nie uczestniczy	63	28	9	81
Poglądy polityczne				
Lewica	77	18	4	117
Centrum	78	18	4	253
Prawica	76	20	4	316
Trudno powiedzieć	71	24	6	202

Tabela 6. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **proboszcza swojej parafii**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	72	14	14	876
Płeć				
Mężczyźni	69	17	14	418
Kobiety	74	12	14	458
Wiek				
18-24 lat	68	20	12	127
25-34	63	20	17	161
35-44	73	15	12	138
45-54	70	17	13	156
55-64	76	8	16	147
65 lat i więcej	83	5	12	148
Miejsce zamieszkania				
Wieś	78	12	10	337
Miasto do 20 tys.	71	14	16	119
20-100 tys.	74	13	13	165
101-500 tys.	58	20	21	136
501 tys.i więcej mieszk.	68	16	16	119
Wykształcenie				
Podstawowe	78	9	14	239
Zasadnicze zawodowe	68	22	10	222
Średnie	69	15	16	295
Wyższe	74	10	16	120
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	70	9	21	65
Prac.umysł.niż.szczebła	72	13	15	85
Pracownicy fiz.- umysł.	60	24	16	63
Robotnicy wykwalifikowani	63	24	13	88
Robotnicy niewykwalifik.	68	22	10	47
Rolnicy	84	10	6	47
Pracujący na własny rach.	74	10	16	30
Bierni zawodowo				
Renciści	70	16	15	79
Emeryci	81	7	11	199
Uczniowie i studenci	67	18	15	68
Bezrobotni	66	15	18	77
Gospodynie domowe i inni	81	9	9	28
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	70	16	14	122
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	67	15	18	70
sekt. pryw. poza rolnict.	66	18	16	189
prywatnym gosp. rolnym	82	10	7	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	76	13	11	60
301-500	74	14	12	91
501-900	73	16	11	177
901-1200	76	11	13	120
Powyżej 1200 zł	73	14	13	103
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	19	18	187
Średnie	74	13	13	398
Dobre	74	13	12	291
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	90	2	7	54
Raz w tygodniu	80	9	10	420
1-2 razy w miesiącu	74	15	11	158
Kilka razy w roku	58	24	18	175
W ogóle nie uczestniczy	35	27	38	69
Poglądy polityczne				
Lewica	60	20	20	112
Centrum	70	15	14	249
Prawica	80	12	8	315
Trudno powiedzieć	67	13	20	200

Tabela 7. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **nieznajomych, z którymi styka się Pan(i) w różnych sytuacjach?**

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	45	18	887
<b>Płeć</b>				
Mężczyźni	36	46	18	422
Kobiety	37	44	18	464
<b>Wiek</b>				
18-24 lat	27	59	14	127
25-34	37	46	17	165
35-44	34	45	21	139
45-54	41	42	17	154
55-64	35	48	17	148
65 lat i więcej	44	35	21	154
<b>Miejsce zamieszkania</b>				
Wieś	36	42	22	337
Miasto do 20 tys.	36	50	14	120
20-100 tys.	33	46	22	168
101-500 tys.	39	49	11	139
501 tys.i więcej mieszk.	41	45	13	122
<b>Wykształcenie</b>				
Podstawowe	39	42	18	239
Zasadnicze zawodowe	31	52	17	226
Średnie	35	46	18	298
Wyższe	45	37	18	123
<b>Grupa społ.-zaw. pracujący</b>				
Kadra kier., inteligencja	36	38	26	65
Prac.umysł.niż.szczebła	46	39	14	86
Pracownicy fiz.- umysł.	42	43	16	62
Robotnicy wykwalifikowani	29	50	21	88
Robotnicy niewykwalifik.	23	66	11	47
Rolnicy	33	36	31	47
Pracujący na własny rach.	42	39	19	31
<b>Bierni zawodowo</b>				
Renciści	31	55	13	80
Emeryci	42	39	19	204
Uczniowie i studenci	23	62	15	69
Bezrobotni	39	46	15	77
Gospodynie domowe i inni	50	38	12	29
<b>Pracuje w:</b>				
inst. państw., publicznej	39	41	21	122
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	39	39	22	70
sekt. pryw. poza rolnict.	33	49	17	191
prywatnym gosp. rolnym	33	41	27	48
<b>Dochody na jedną osobę</b>				
Do 300 zł	32	48	20	60
301-500	24	57	19	93
501-900	37	49	14	177
901-1200	47	39	14	123
Powyżej 1200 zł	40	44	15	105
<b>Ocena własnych war. mater.</b>				
Złe	29	51	19	188
Średnie	40	43	17	402
Dobre	37	45	18	296
<b>Udział w prakt. religijnych</b>				
Kilka razy w tygodniu	39	45	16	54
Raz w tygodniu	38	43	19	418
1-2 razy w miesiącu	37	46	16	160
Kilka razy w roku	36	48	16	175
W ogóle nie uczestniczy	29	49	21	80
<b>Poglądy polityczne</b>				
Lewica	42	41	16	117
Centrum	34	48	19	253
Prawica	41	47	12	315
Trudno powiedzieć	30	43	27	201

Tabela 8. Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom? 1 - Ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać; 2 - W stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	72	2	890
Płeć				
Mężczyźni	27	70	2	424
Kobiety	25	73	1	466
Wiek				
18-24 lat	35	62	3	128
25-34	24	74	2	165
35-44	21	77	2	139
45-54	29	71	0	156
55-64	21	77	2	148
65 lat i więcej	28	69	2	154
Miejsce zamieszkania				
Wieś	26	71	3	338
Miasto do 20 tys.	25	73	2	121
20-100 tys.	24	75	1	169
101-500 tys.	27	72	1	140
501 tys.i więcej mieszk.	32	68	1	122
Wykształcenie				
Podstawowe	27	71	2	241
Zasadnicze zawodowe	19	80	1	226
Średnie	27	71	2	299
Wyższe	37	61	3	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	41	55	3	65
Prac.umysł.niż.szczebła	28	71	1	87
Pracownicy fiz.- umysł.	21	77	1	63
Robotnicy wykwalifikowani	24	75	1	88
Robotnicy niewykwalifik.	14	86	0	47
Rolnicy	20	73	7	47
Pracujący na własny rach.	22	78	0	31
Bierni zawodowo				
Renciści	23	76	1	82
Emeryci	27	72	1	204
Uczniowie i studenci	43	53	4	69
Bezrobotni	21	76	3	77
Gospodynie domowe i inni	17	83	0	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	30	68	2	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	31	67	1	70
sekt. pryw. poza rolnict.	20	79	1	191
prywatnym gosp. rolnym	18	75	7	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	17	83	0	60
301-500	19	80	1	94
501-900	23	75	1	179
901-1200	29	71	0	123
Powyżej 1200 zł	30	68	2	105
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	77	2	190
Średnie	27	71	2	404
Dobre	28	70	2	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	77	0	54
Raz w tygodniu	23	75	2	420
1-2 razy w miesiącu	36	62	2	160
Kilka razy w roku	23	73	3	175
W ogóle nie uczestniczy	29	71	0	81
Poglądy polityczne				
Lewica	30	69	2	117
Centrum	25	74	1	253
Prawica	25	74	2	316
Trudno powiedzieć	27	69	4	203

Tabela 9. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy?**

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	85	6	9	887
Płeć				
Mężczyźni	86	6	7	423
Kobiety	83	7	11	464
Wiek				
18-24 lat	91	5	4	128
25-34	87	7	6	163
35-44	88	6	6	139
45-54	86	7	7	156
55-64	77	9	14	148
65 lat i więcej	79	5	16	152
Miejsce zamieszkania				
Wies	82	7	12	336
Miasto do 20 tys.	86	8	6	121
20-100 tys.	81	8	11	169
101-500 tys.	87	6	8	139
501 tys.i więcej mieszk.	93	4	4	122
Wykształcenie				
Podstawowe	81	4	15	239
Zasadnicze zawodowe	84	9	7	225
Średnie	88	6	6	299
Wyższe	83	7	10	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	86	8	6	65
Prac.umysł.niż.szczebla	88	6	6	87
Pracownicy fiz.- umysł.	87	6	7	63
Robotnicy wykwalifikowani	87	6	7	88
Robotnicy niewykwalifik.	79	10	11	47
Rolnicy	77	9	14	47
Pracujący na własny rach.	81	11	8	31
Bierni zawodowo				
Renciści	83	6	10	80
Emeryci	78	7	15	203
Uczniowie i studenci	94	2	4	69
Bezrobotni	91	5	4	77
Gospodynie domowe i inni	91	0	9	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	86	6	8	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	86	8	6	70
sekt. pryw. poza rolnict.	84	8	7	191
prywatnym gosp. rolnym	81	9	11	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	90	8	2	60
301-500	84	8	8	93
501-900	88	5	7	179
901-1200	90	4	6	123
Powyżej 1200 zł	82	12	7	103
Ocena własnych war. mater.				
Złe	78	7	15	189
Średnie	86	6	7	402
Dobre	86	6	8	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	76	11	12	54
Raz w tygodniu	84	7	9	420
1-2 razy w miesiącu	86	4	10	159
Kilka razy w roku	87	7	6	173
W ogóle nie uczestniczy	83	6	12	81
Poglądy polityczne				
Lewica	92	3	4	117
Centrum	85	8	7	253
Prawica	87	8	5	316
Trudno powiedzieć	75	5	20	200

Tabela 10. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **Kościoła rzymskokatolickiego**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	79	17	4	890
Płeć				
Mężczyźni	74	22	4	424
Kobiety	82	13	5	466
Wiek				
18-24 lat	82	15	3	128
25-34	71	24	5	165
35-44	79	15	6	139
45-54	76	20	4	156
55-64	84	15	1	148
65 lat i więcej	79	14	6	154
Miejsce zamieszkania				
Wieś	82	12	7	338
Miasto do 20 tys.	83	16	2	121
20-100 tys.	79	18	3	169
101-500 tys.	65	31	4	140
501 tys.i więcej mieszk.	78	19	2	122
Wykształcenie				
Podstawowe	84	11	6	241
Zasadnicze zawodowe	77	19	4	226
Średnie	76	20	4	299
Wyższe	75	22	3	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	71	26	3	65
Prac.umysł.niż.szczebla	79	20	1	87
Pracownicy fiz.- umysł.	70	23	7	63
Robotnicy wykwalifikowani	76	21	3	88
Robotnicy niewykwalifik.	76	17	7	47
Rolnicy	91	7	2	47
Pracujący na własny rach.	69	28	2	31
Bierni zawodowo				
Renciści	72	21	8	82
Emeryci	83	13	4	204
Uczniowie i studenci	85	12	3	69
Bezrobotni	81	16	3	77
Gospodynie domowe i inni	72	11	16	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	81	18	1	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	68	28	5	70
sekt. pryw. poza rolnict.	72	22	6	191
prywatnym gosp. rolnym	93	7	0	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	85	13	2	60
301-500	80	15	5	94
501-900	81	17	2	179
901-1200	82	16	2	123
Powyżej 1200 zł	72	23	5	105
Ocena własnych war. mater.				
Złe	77	19	3	190
Średnie	78	17	5	404
Dobre	79	18	3	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	90	10	0	54
Raz w tygodniu	88	8	3	420
1-2 razy w miesiącu	84	14	2	160
Kilka razy w roku	65	29	6	175
W ogóle nie uczestniczy	34	55	11	81
Poglądy polityczne				
Lewica	59	36	4	117
Centrum	73	22	5	253
Prawica	88	10	2	316
Trudno powiedzieć	80	13	7	203



Tabela 11. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **Unii Europejskiej**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	73	12	15	887
Płeć				
Mężczyźni	78	11	11	423
Kobiety	69	12	19	464
Wiek				
18-24 lat	82	11	7	128
25-34	81	9	10	163
35-44	79	12	10	139
45-54	77	11	13	156
55-64	62	15	22	148
65 lat i więcej	59	11	30	152
Miejsce zamieszkania				
Wieś	71	12	17	336
Miasto do 20 tys.	71	12	17	121
20-100 tys.	75	10	15	169
101-500 tys.	74	13	13	139
501 tys.i więcej mieszk.	77	12	11	122
Wykształcenie				
Podstawowe	63	12	25	239
Zasadnicze zawodowe	73	13	15	225
Średnie	78	10	11	299
Wyższe	81	11	7	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	83	10	7	65
Prac.umysł.niż.szczebla	77	10	13	87
Pracownicy fiz.- umysł.	81	10	8	63
Robotnicy wykwalifikowani	85	9	6	88
Robotnicy niewykwalifik.	66	21	13	47
Rolnicy	76	7	18	47
Pracujący na własny rach.	74	10	15	31
Bierni zawodowo				
Renciści	61	13	26	80
Emeryci	61	12	27	203
Uczniowie i studenci	84	8	8	69
Bezrobotni	77	16	7	77
Gospodynie domowe i inni	70	14	16	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	79	9	12	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	80	15	6	70
sekt. pryw. poza rolnict.	80	10	10	191
prywatnym gosp. rolnym	74	8	18	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	67	19	13	60
301-500	62	18	19	93
501-900	77	12	11	179
901-1200	76	9	14	123
Powyżej 1200 zł	78	12	10	103
Ocena własnych war. mater.				
Złe	58	18	24	189
Średnie	74	11	15	402
Dobre	81	8	10	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	58	20	22	54
Raz w tygodniu	74	12	14	420
1-2 razy w miesiącu	78	8	14	159
Kilka razy w roku	76	11	13	173
W ogóle nie uczestniczy	64	12	25	81
Poglądy polityczne				
Lewica	74	13	13	117
Centrum	77	12	11	253
Prawica	82	10	8	316
Trudno powiedzieć	53	13	34	200

Tabela 12. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **policji**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	75	19	6	888
Płeć				
Mężczyźni	72	22	5	423
Kobiety	77	15	7	465
Wiek				
18-24 lat	67	27	6	128
25-34	75	23	2	163
35-44	77	18	5	139
45-54	78	16	5	156
55-64	76	17	7	148
65 lat i więcej	76	12	12	153
Miejsce zamieszkania				
Wieś	73	18	9	336
Miasto do 20 tys.	79	16	5	121
20-100 tys.	79	19	3	169
101-500 tys.	77	18	5	140
501 tys.i więcej mieszk.	71	24	6	122
Wykształcenie				
Podstawowe	75	15	10	241
Zasadnicze zawodowe	72	22	7	225
Średnie	74	21	5	299
Wyższe	85	14	1	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	84	14	1	65
Prac.umysł.niż.szczebła	79	17	4	87
Pracownicy fiz.- umysł.	69	29	2	63
Robotnicy wykwalifikowani	77	21	2	88
Robotnicy niewykwalifik.	72	26	2	47
Rolnicy	74	19	7	47
Pracujący na własny rach.	85	13	2	31
Bierni zawodowo				
Renciści	61	25	14	80
Emeryci	79	11	10	204
Uczniowie i studenci	74	16	10	69
Bezrobotni	64	31	5	77
Gospodynie domowe i inni	87	10	3	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	79	18	3	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	76	18	5	70
sekt. pryw. poza rolnict.	75	22	3	191
prywatnym gosp. rolnym	70	23	7	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	63	33	4	60
301-500	71	20	8	93
501-900	75	19	6	179
901-1200	80	16	4	123
Powyżej 1200 zł	77	20	2	105
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	28	10	189
Średnie	76	17	7	403
Dobre	81	15	3	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	73	23	4	54
Raz w tygodniu	78	16	6	420
1-2 razy w miesiącu	76	18	6	160
Kilka razy w roku	70	24	7	173
W ogóle nie uczestniczy	69	22	8	81
Poglądy polityczne				
Lewica	72	23	6	117
Centrum	76	19	5	253
Prawica	79	17	4	316
Trudno powiedzieć	69	18	13	201

Tabela 13. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **władz lokalnych Pana(i) miasta/gminy?**

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	23	9	887
Płeć				
Mężczyźni	69	24	8	423
Kobiety	68	22	10	464
Wiek				
18-24 lat	65	27	8	128
25-34	71	21	8	163
35-44	61	27	13	139
45-54	73	21	5	156
55-64	67	24	10	148
65 lat i więcej	71	19	10	152
Miejsce zamieszkania				
Wieś	67	24	9	336
Miasto do 20 tys.	77	17	6	121
20-100 tys.	67	26	7	169
101-500 tys.	63	24	12	139
501 tys.i więcej mieszk.	68	21	10	122
Wykształcenie				
Podstawowe	68	21	11	239
Zasadnicze zawodowe	65	28	8	225
Średnie	68	25	7	299
Wyższe	76	13	11	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	72	12	16	65
Prac.umysł.niż.szczebla	78	14	7	87
Pracownicy fiz.- umysł.	64	31	5	63
Robotnicy wykwalifikowani	64	27	10	88
Robotnicy niewykwalifik.	63	27	10	47
Rolnicy	72	19	9	47
Pracujący na własny rach.	76	19	5	31
Bierni zawodowo				
Renciści	57	33	9	80
Emeryci	71	20	9	203
Uczniowie i studenci	71	20	9	69
Bezrobotni	62	31	7	77
Gospodynie domowe i inni	69	22	10	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	72	17	12	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	66	26	8	70
sekt. pryw. poza rolnict.	69	22	9	191
prywatnym gosp. rolnym	73	18	9	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	67	31	2	60
301-500	63	30	7	93
501-900	73	21	7	179
901-1200	71	20	9	123
Powyżej 1200 zł	78	17	5	103
Ocena własnych war. mater.				
Złe	57	35	8	189
Średnie	68	22	10	402
Dobre	76	16	9	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	69	20	11	54
Raz w tygodniu	73	18	9	420
1-2 razy w miesiącu	68	25	7	159
Kilka razy w roku	64	28	8	173
W ogóle nie uczestniczy	50	37	13	81
Poglądy polityczne				
Lewica	70	25	5	117
Centrum	70	22	8	253
Prawica	75	20	5	316
Trudno powiedzieć	54	27	19	200

Tabela 14. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **telewizji**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	67	25	8	889
Płeć				
Mężczyźni	71	24	6	423
Kobiety	65	26	10	466
Wiek				
18-24 lat	69	25	6	128
25-34	68	26	6	163
35-44	69	26	5	139
45-54	67	26	7	156
55-64	68	24	8	148
65 lat i więcej	65	22	14	154
Miejsce zamieszkania				
Wieś	70	20	10	337
Miasto do 20 tys.	66	29	6	121
20-100 tys.	69	22	8	169
101-500 tys.	60	36	4	140
501 tys.i więcej mieszk.	69	24	7	122
Wykształcenie				
Podstawowe	71	20	8	241
Zasadnicze zawodowe	69	22	9	225
Średnie	65	27	7	299
Wyższe	62	32	6	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	34	5	65
Prac.umysł.niż.szczebla	62	29	9	87
Pracownicy fiz.- umysł.	69	27	4	63
Robotnicy wykwalifikowani	71	22	7	88
Robotnicy niewykwalifik.	62	28	11	47
Rolnicy	83	15	2	47
Pracujący na własny rach.	68	26	6	31
Bierni zawodowo				
Renciści	67	24	9	81
Emeryci	64	23	13	204
Uczniowie i studenci	72	20	8	69
Bezrobotni	72	26	2	77
Gospodynie domowe i inni	66	31	3	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	60	30	11	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	68	23	9	70
sekt. pryw. poza rolnict.	68	27	5	191
prywatnym gosp. rolnym	83	14	2	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	69	25	6	60
301-500	68	21	11	93
501-900	70	23	7	179
901-1200	68	28	5	123
Powyżej 1200 zł	57	40	3	105
Ocena własnych war. mater.				
Złe	55	34	11	189
Średnie	71	21	8	404
Dobre	71	24	5	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	62	28	10	54
Raz w tygodniu	69	24	7	420
1-2 razy w miesiącu	66	25	9	160
Kilka razy w roku	72	22	6	174
W ogóle nie uczestniczy	57	31	12	81
Poglądy polityczne				
Lewica	61	33	7	117
Centrum	71	22	8	253
Prawica	72	25	3	316
Trudno powiedzieć	61	24	16	202

Tabela 15. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **Sejmu i Senatu**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	44	17	887
Płeć				
Mężczyźni	39	46	14	423
Kobiety	38	42	20	464
Wiek				
18-24 lat	38	48	14	128
25-34	41	45	14	163
35-44	42	40	18	139
45-54	39	45	16	156
55-64	35	49	17	148
65 lat i więcej	38	38	25	152
Miejsce zamieszkania				
Wieś	33	45	22	336
Miasto do 20 tys.	42	44	14	121
20-100 tys.	47	40	14	169
101-500 tys.	42	43	15	139
501 tys.i więcej mieszk.	36	49	15	122
Wykształcenie				
Podstawowe	33	43	24	239
Zasadnicze zawodowe	38	46	16	225
Średnie	38	47	15	299
Wyższe	52	37	12	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	51	37	12	65
Prac.umysł.niż.szczebla	49	36	15	87
Pracownicy fiz.- umysł.	38	50	12	63
Robotnicy wykwalifikowani	37	46	17	88
Robotnicy niewykwalifik.	26	56	18	47
Rolnicy	38	44	18	47
Pracujący na własny rach.	36	53	11	31
Bierni zawodowo				
Renciści	36	52	12	80
Emeryci	34	42	24	203
Uczniowie i studenci	51	30	19	69
Bezrobotni	32	52	16	77
Gospodynie domowe i inni	40	41	19	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	47	38	15	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	45	42	13	70
sekt. pryw. poza rolnict.	36	48	16	191
prywatnym gosp. rolnym	33	51	16	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	26	61	13	60
301-500	32	47	21	93
501-900	44	39	17	179
901-1200	47	39	14	123
Powyżej 1200 zł	44	47	9	103
Ocena własnych war. mater.				
Złe	29	54	17	189
Średnie	37	43	21	402
Dobre	48	40	13	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	44	15	54
Raz w tygodniu	41	42	17	420
1-2 razy w miesiącu	34	47	19	159
Kilka razy w roku	42	42	15	173
W ogóle nie uczestniczy	27	52	21	81
Poglądy polityczne				
Lewica	37	47	15	117
Centrum	37	46	17	253
Prawica	50	40	9	316
Trudno powiedzieć	23	45	32	200

Tabela 16. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do **partii politycznych**?

(%)

	Mam zaufanie	Nie mam zaufania	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	54	18	887
Płeć				
Mężczyźni	29	57	14	423
Kobiety	26	51	23	464
Wiek				
18-24 lat	31	51	18	128
25-34	30	54	16	163
35-44	32	52	16	139
45-54	25	56	19	156
55-64	22	60	18	148
65 lat i więcej	25	51	24	152
Miejsce zamieszkania				
Wieś	23	54	22	336
Miasto do 20 tys.	30	58	12	121
20-100 tys.	33	49	18	169
101-500 tys.	28	53	19	139
501 tys.i więcej mieszk.	29	57	14	122
Wykształcenie				
Podstawowe	22	54	24	239
Zasadnicze zawodowe	29	53	18	225
Średnie	31	54	16	299
Wyższe	29	56	15	123
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	29	54	18	65
Prac.umysł.niż.szczebla	33	55	11	87
Pracownicy fiz.- umysł.	39	47	13	63
Robotnicy wykwalifikowani	26	61	13	88
Robotnicy niewykwalifik.	19	58	23	47
Rolnicy	28	59	14	47
Pracujący na własny rach.	30	60	10	31
Bierni zawodowo				
Renciści	22	64	14	80
Emeryci	22	53	25	203
Uczniowie i studenci	41	35	24	69
Bezrobotni	27	56	17	77
Gospodynie domowe i inni	26	41	33	29
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	30	58	12	123
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	38	48	14	70
sekt. pryw. poza rolnict.	27	55	18	191
prywatnym gosp. rolnym	24	65	11	48
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	20	67	13	60
301-500	24	54	22	93
501-900	31	51	18	179
901-1200	34	53	13	123
Powyżej 1200 zł	25	65	10	103
Ocena własnych war. mater.				
Złe	20	61	18	189
Średnie	27	51	22	402
Dobre	33	54	14	296
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	27	54	19	54
Raz w tygodniu	28	53	19	420
1-2 razy w miesiącu	26	54	21	159
Kilka razy w roku	33	53	14	173
W ogóle nie uczestniczy	20	61	20	81
Poglądy polityczne				
Lewica	25	60	14	117
Centrum	29	55	17	253
Prawica	37	52	12	316
Trudno powiedzieć	14	53	33	200